

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ною. До сприйняття модерністських творів учнів треба готувати, урахувуючи естетичний досвід школярів, їх особистісні якості. Учитель має виробляти в учнів здатність толерантно сприймати інший погляд на світ, формувати вміння визнати, що істини може бути багато, і кожна з них має право на існування.

Література:

1. Літературознавчий словник-довідник. – К., 1997. – С. 259.
2. Уліщенко В. Підготовку учнів до сприйняття мистецтва модернізму починати з X класу // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – №4. – С. 5-10.
3. Уліщенко В. Зародити інтерес учня до книги можна тільки в тому разі, якщо враховувати його внутрішні потреби // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – №5(277). – С. 48-51.

Чух Г.П.*

ВИКОРИСТАННЯ ФАНФІКІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ВИДУ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ

У статті розкрито поняття фанфіку як особливого явища в літературній творчості. Запропоновано методи та прийоми використання фанфіків як виду творчої діяльності на уроках української та світової літератури.

Креативність – риса, яка є однією з визначальних складових професіоналізму творчої людини. Цілеспрямоване використання у процесі навчання творчих завдань допоможе спонукати кожного школяра до активної творчої діяльності, зорієнтує на пошук нових креативних ідей, сприятиме творчому самостійному становленню школярів. Ураховуючи специфіку літератури як шкільного предмета й мистецтва слова, учителю-словеснику для розвитку креативних здібностей доцільно урізноманітнити види творчих завдань: замальовка за певним твором; етюди, нав'язні літературним образом; перенесення персонажів твору в наші дні; лист герою або письменнику. Усі ці види робіт можна вважати творчими прийомами створення фанфіків.

У методиці викладання літератури використання фанфіку як виду творчої діяльності порівняно нове. «Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення української і світової літератури у 2012/2013 навчальному році» пропонують учителю вважати домашній контрольний твір обов'язковою формою контролю. Якщо ж домашній контрольний твір залишений учителем, необхідно обрати таку форму творчої роботи (наприклад, створення фанфіків тощо), щоб учні самостійно виконували творче домашнє завдання [3]. Цікаво, що і нові програми з літератури, які почнуть діяти з 1 вересня 2013 року,

* © Чух Г.П.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

теж рекомендують подібні завдання. Так, скажімо, розділ «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» пропонує п'ятикласникам «написати продовження пригоди Алі та її нових друзів або написати інсценізацію за твором, давши їй свою назву (за повістю-казкою Г. Малік «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»)», шестикласникам – «придумати власне закінчення оповідання Г. Тютюнника «Дивак», семикласникам – «уміти придумати свою історію з головним героєм – Іваном Силою (за твором О. Гаврош «Неймовірні пригоди Івана Сили»)» і под. [4]. Такі завдання, які за своєю суттю є різновидами створення фанфіків, пробуджують інтерес до занять, приваблюють своєю незвичайністю.

Назва «фанфік» походить від від англійського «fun fiction» – творчість прихильників художньої літератури. Цим терміном позначається *літературна* творчість, в основу якої лягає вже написаний твір з використанням ідей, сюжетів або персонажів твору-оригіналу. Лише за приблизними оцінками в Інтернеті на сьогодні нараховують більше 500 000 сайтів, присвячених фанфікшен. Фанфіки – це невизнана література, і ставлення до них неоднозначне. Із виникненням всесвітньої павутини ця творчість отримала друге дихання. Адже серед мільйонів варіантів продовження творів – лівова частка таких, що не претендують на жодну цінність і лише спотворюють оригінал, узятий за основу. Автори далеко не завжди мають гарне відчуття стилю, допускають чимало лексичних, граматичних помилок. Для створення по-справжньому креативних творчих робіт необхідно уникати повторів, стилістичних штампів. Бажано використовувати словники синонімів, антонімів, працювати над поповненням словникового запасу. Тому, як зазначають методисти, між текстом, викладеним у мережі, та текстом, записаним як вид творчої роботи в зошиті, існують значні відмінності [5].

Ще одним аргументом на користь використання фанфіків у школі є думка Є. Волощук про необхідність зосередження в літературній освіті учнів на феномені читацького сприйняття: йдеться про націлення читача на пошук смислів у тексті, на дослідницьку і співтворчу позицію щодо прочитаного [1]. Словесник має підтримувати читацькі бажання заглянути за грань того, про що недоговорив автор, або віднайти саме тобі зрозумілий натяк у тексті твору української чи світової класики. Готуючи учнів до написання цього виду творчих завдань, доцільним буде розповісти школярам і про книги, які свого часу були фанфіками й вийшли друком лише з дозволу на видавництво спадкоємців авторських прав. Показовою є історія виходу роману Александри Ріплей «Скарлетт». Відома американська письменниця Маргарет Мітчелл категорично відмовилася писати продовження «Віднесених вітром». І лише спадкоємці авторських прав надали іншому автору дозвіл на видавництво широ-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ко відомого нині твору Александри Ріплей, дозволивши оприлюднити продовження з хепі-ендом – «Скарлетт» (1991). Залишається загадкою, як би поставилася М. Мітчелл до такого активного продовження літературного життя своїх персонажів, хоча в її біографії теж був факт «запозичення» краплинки слави у королеви жіночого роману Джейн Остін. Автор «Віднесених вітром» вела авторську колонку в «Атланта джурнал», яка називалася «Плітки Елізабет Беннет» (за іменем героїні роману Остін «Гордість і упередження»).

Наступним етапом роботи у створенні художньо довершеного фанфіку може бути завдання переказати текст твору зі зміною особи оповідача. Це сприяє глибшому вживанню учнів в авторський текст, порівнянню відчуттів героїв із власним життєвим досвідом. Надалі можна рекомендувати учням завдання переказати (що, як, чому) відбулось у творі, з точки зору когось із героїв, звернутись до героя (автора) у формі листа.

Написання фанфіку – вид творчості, який обирає сам учень. Пропонуємо варіанти для створення цих видів творчих завдань на уроках української та світової літератури, які можуть поповнити картотеку педагогічних прийомів словесника. Курсивом виділяємо ключові слова, а завдання можуть бути вільно адаптовані стосовно інших тем шкільного курсу літератури.

1. Напишіть епічний твір на основі пісні

2. *Розкажіть про себе від імені давньогрецького бога, богині чи героя.*

Уявіть, що герої давньогрецьких міфів потрапили у наш час. Які подвиги для сучасного людства вони могли б здійснити?

3. Створіть власну гіперболізацію якогось явища (доречно використати при обговоренні питання про те, як уявляли собі світ давні люди).

4. Придумайте сюжет казки, який переплітався б з епізодами з життя автора.

5. Придумайте продовження твору (казка братів Грімм «Пані Метелиця»).

6. Уявіть, що ви, як і маленький принц живете на окремій планеті. Опишіть її.

7. Як, на вашу думку, виглядають сучасні «королі» та «ділки»? (за казкою-притчею А. Екзюпері «Маленький принц»). Уявіть їхню зустріч з маленьким принцом. Що міг би їм сказати маленький принц?

9. Вигадайте нову пригоду казкового персонажа твору І. Калинця «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою».

10. Спробуйте створити монолог Терпелихи «Шлюб за розрахунком чи кохання?» (за п'єсою І. Котляревського «Наталка Полтавка»).

11. Як ви вважаєте, чи характерні для билин такі речення:

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

«Приехав Ілья Муромец в известный город Киев ко князю Владимиру»

«Провели его к князю в столовую комнату»

«Ілья Муромец был очень сильным, поэтому он победил черную силу у города Чернигова»

«И где ходит гулять, то видно его за пятнадцать километров да равномерных»

12. Як ви гадаєте, чи продовжилося би вічно кохання Івана і Марічки, якби вони обое залишилися живі (за повістю М. Коцюбинського «Тіні забутих предків»)? [7].

13. Як, на вашу думку, складеться подальша доля Григорія і Наталки (за романом Івана Багряного «Тигролови»)?

14. Що могло б змінитися в сюжеті твору, якби герой перетворився на звичайну комаху («Перевтілення» Кафки)? [1].

15. Уявіть, ніби під час зустрічі на вокзалі з'ясувалося, що товстий є начальником тонкого. Якого розвитку в такому випадку набула б їхня бесіда? (за оповіданням «Товстий і тонкий» А. Чехова).

16. Придумайте продовження прогулянки Очумелова містечком (за оповіданням «Хамелеон» А. Чехова).

17. Уявіть, як би поведився на безлюдному острові наш сучасник (за оповіданням «Товстий і тонкий» А. Чехова). Напишіть невеликий твір-фантазію на цю тему.

18. Уявіть, що потрапивши на корабель, герой вирішив написати листа своїм рідним. Напишіть цього листа за нього (за оповіданням Джека Лондона «Жага до життя»)

19. Уявіть, що замість Ягняти Вовк біля річки зустрів Лисицю. Яким би зміг бути зміст байки, що розповідала б про цю зустріч? [2].

Учителів-словесників варто використовувати цей вид творчої роботи для вияву креативності, творчої індивідуальності учнів, заохочення їх до проби пера, наполегливої праці над виробленням власного стилю. Але слушною, на нашу думку, є і теза про те, що слід застерегти від надмірного використання на уроках цього жанру масової літератури, створеного за мотивами художнього твору. Бо все ж до написання продовження історій, створених відомими письменниками, треба дорости, зрештою, вистраждати право назвати класика чи сучасного автора своїм, сприйняти його по-своєму, по-особливому [6].

Про зацікавленість школярів фанфіками свідчать уривки з творчих робіт. Продовження сюжетів літературних творів пишуть учні різного віку на уроках і світової, і української літератури. Скажімо, п'ятикласники, складають власні оповіді про те, як склалися події після завершення казки В. Короліва-Старого «Хуха-Моховинка»: «Після того, як Хухи врятували йому життя, дід змінив свою думку про цих істот і віднині розповідає людям тільки з захопленням». Цікавою є і розповідь про те, як уроки

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

мудрої пані Метелиці допомогли переглянути життєві цінності рідній дочці вдови: *«Де й ділися вайлуватість, нестриманість, ледарство та грубість дівчини! Поступово вона змінювалась на краще. Такі зміни не залишили байдужою і вдову. Вона теж після науки пані Метелиці стала забувати свою зневагу і до пасербиці ставилася з любов'ю, як до власної дочки».*

Про вміння креативно підходити до виконання творчого завдання свідчить і ця робота:

Молитва

(за мотивами роману П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні»)

У невеликій кімнатці в мерехтливому світлі свічки вирізнялася постать послушниці, що схилилась у щирий молитві. Важко впізнати у цій дівчині, яку прихистив монастир, те злякане дівча, що вирвалося з кривавої різанини на Хоменковому хуторі.

Темрява поглинала ледь чутні слова:

«Господи! Ти, хто навчав мене прощати, прости, що втрачаю сили і стійкість духу. Позбав мене від ненависті і жаги помсти, яка все ще бентежить мене, хоч і пройшло чимало часу.

Хвала Тобі за життя, врятоване колись десятирічній дівчинці, що в сорочці, об'юшеній кров'ю, боса, розхристана і розпатлана постукала тієї страшної ночі у вікно хати Мотрі Вареничичи.

Нехай Твоє благословення зійде на рабу Твою Христю, бо ж саме ця жінка прихистила сироту після тих трагічних подій, рятувала зранену дитячу душу від болю, розпачу і пустоти. Її віра щира, як щирі слова, промовлені нею вслід каторжанинові Чіпці: «Господи! Напути його на добро!». Це свята жінка, бо і в Чіпці бачила не волоцюгу, що завдає всім лиха, а добру людину.

Дай мені сили хоч подумки повертатись до високої могили неподалік Пісок, на котрій стоїть величезний хрест. Бо ж під ним поховано вісім безвинних душ, загублених в одну ніч страшним чоловіком.

Нехай не бентежить мене нерозуміння тієї правди, яку шукав Чіпка, коли вбив сторожа на хуторі, за що мстив на хуторі Хоменків.

Дай мені сили не приймати рішення у гніві, бо ж і Чіпка не замислювався, перш ніж зробити якийсь крок. Його серце ніколи не радилося з розумом, ставало сліпим у зlobі. Нехай відкриються йому глибини віри, любові, добра. Дай мені сили простити тих каторжників – «пропащу силу», як Ти прощаєш нас. І, зрештою, нагадуй мені суворим поглядом з потьмянілої ікони, що вірити – це зберегти у своїй душі нетлінними одвічні цінності: милосердя, любов до ближнього, уміння прощати, благородство, пам'ять»... (Владислава Я., 10 клас).

Кожен словесник має можливість сам прийняти рішення про можливість використання фанфіків у методиці викладання української і світової літератури. Але незаперечним залишається той факт, що сучасні методичні прийоми не повинні зводитись до того, що працює лише думка вчителя, який заповзято засвоює всілякі інновації, а свідомість учнів, як і раніше, спить. Учнівські фанфіки за мотивами світових чи українських письменників щиро переконують: «Класика нудно не буває!» Написання фанфіків – чудова можливість для

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Українська мова та література в школі

школярів бути оригінальними, креативними, вільними від штампів при виконанні творчих завдань, а для вчителя – підвищити інтерес вихованців до курсу літератури.

Література:

14. Волощук Є. Про західні літературознавчі тенденції у вітчизняній методиці // Українська мова та література. – 2005. – №2-3. – С. 29-33.
15. Волощук Є. Зарубіжна література: Підручник для 6-го кл. загальноосвіт. навч. закл. – К. : Генеза, 2006. – 240 с.
16. Методичні рекомендації щодо вивчення світової, української літератури у 2012/2013 навчальному році : [Електронний ресурс] – Режим доступу до тексту: <http://mon.gov.ua/index.php/ua/%206101>
17. Навчальні програми для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти). Українська література. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / авт. колектив під кер. Мовчан Р. В. : [Електронний ресурс] – Режим доступу до тексту: <http://mon.gov.ua>
18. Фанфіки в школі: чому б і ні? // Методичні діалоги. – 2012. – №7-8. – С. 17.
19. Чух Г. Фанфіки: молодіжна субкультура чи початок штурму літературного Евересту? // Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – №10. – С. 42-45.